

تاریخ دریافت مقاله: ۸۲/۸/۱۱

بررسی مقاله: ۸۳/۴/۲۴

پذیرش مقاله: ۸۳/۱۲/۲۲

مجله علوم تربیتی و روانشناسی
دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۸۳
دوره سوم، سال یازدهم، شماره‌های ۳ و ۴
صص: ۴۵-۵۸

تحلیل عوامل مقیاس روش درجه بندی مهارت‌های اجتماعی برای کودکان پیش دبستانی

دکتر سیما شهیم*

چکیده

هدف از اجرای این پژوهش تعیین روائی مقیاس روش درجه بندی مهارت اجتماعی برای کودکان پیش دبستانی در شهر شیراز بود. برای این منظور ۳۰۴ کودک دختر و پسر ۳ تا ۶/۵ ساله توسط والدین و معلمان با استفاده از فرم ویژه کودکان پیش دبستانی مقیاس SSRS ارزیابی شدند. به منظور بررسی روائی مقیاس از همبستگی نمره‌ها با پرسشنامه مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستانی و تحلیل عوامل با مؤلفه‌های اصلی و سپس چرخش ابلیمن برای بخش‌های مشکلات رفتاری و مهارت‌های اجتماعی استفاده شد. تحلیل عوامل در بخش مهارت‌های اجتماعی در دو فرم والدین و معلمان منجر به استخراج عوامل مشابه مقیاس اصلی گردید. لیکن در بخش مشکلات رفتاری فرم ویژه معلمان تنها دو عامل رفتارهای درونزا و برونزا استخراج شد و عامل سوم (پرتحرکی) استخراج نگردید. پایایی مقیاس با استفاده از چند روش محاسبه شد و مطلوب بود.

کلید واژگان: مهارت‌های اجتماعی، کودکان پیش دبستانی، روائی، پایایی، مقیاس درجه بندی مهارت‌های اجتماعی SSRS

مقدمه

اجتماعی مناسب باشد و پرسشهای مقیاس علاوه بر جنبه‌های منفی رفتار در برگیرنده رفتارهای مثبت اجتماعی نیز باشد (فانتوزو و همکاران^۳، ۱۹۹۸). افزون بر این استفاده از نظر منابع متعدد نظیر والدین، معلمان و همسالان برای ارزیابی مهارتهای اجتماعی کودک بر اعتبار مقیاس می‌افزاید (بل دلان و آلن^۴، ۱۹۹۸). کسب نظر والدین و معلمان از عمده‌ترین روشهای بررسی رشد مهارتهای اجتماعی کودک است لیکن پرسشنامه‌های ویژه ارزیابی والدین و معلمان بسیار محدود می‌باشد. تعداد محدودی از پرسشنامه‌های اندازه‌گیری مهارتهای اجتماعی نظیر «ارزیابی مهارت اجتماعی کودکان» که توسط ماتسون^۵ (۱۹۹۰) تهیه شده است و «مقیاس روش درجه‌بندی مهارتهای اجتماعی»^۶ (گرشام و الیوت، ۱۹۹۰) دارای فرمهای ویژه والدین و معلمان می‌باشد. مقیاس روش درجه‌بندی مهارت اجتماعی رفتار اجتماعی کودک را در دو محیط خانه و مهدکودک اندازه‌گیری کرده و

مهارتهای اجتماعی رفتارهای فراگرفته شده قابل قبولی است که فرد را قادر می‌سازد با دیگران رابطه مؤثر داشته و از عکس‌العملهای نامعقول اجتماعی خودداری کند (گرشام^۱، ۱۹۸۱). کودک از طریق تعامل با همسالان رفتارهایی نظیر رعایت نوبت مشارکت، همکاری و کنترل خشم را فرا می‌گیرد. کودکان مهارتهای اجتماعی را از طریق تعامل با والدین و سایرین کسب می‌کنند و فرهنگهای گوناگون مهارتهای اجتماعی را به درجات مختلف نزد کودکان حائز اهمیت می‌دانند (پاولس و الیوت^۲، ۱۹۹۳).

ابزارهای سنجش مهارتهای اجتماعی محدود است و اغلب پرسشنامه‌هایی که بدین منظور به کار گرفته می‌شود حاوی پرسشهایی در زمینه مشکلات رفتاری کودکان است. مقیاسهای ویژه اندازه‌گیری مهارتهای اجتماعی جهت کودکان پیش دبستانی باید منطبق با روند رشد کودک بوده و دارای خصوصیات روانسنجی مطلوب باشد. بسیاری از مقیاسهای سنجش رفتار کودکان پیش دبستانی به نوعی ادامه پرسشهای مشابه برای کودکان دبستانی است و بدین جهت فاقد حداقل اعتبار است. همچنین مقیاس اندازه‌گیری مهارتهای اجتماعی باید برای ارزیابی گروههای مختلف

- 1- Gresham
- 2- Powless & Elliott
- 3- Fantuzzo et al
- 4- Bellidoan & Allen
- 5- Matson
- 6- Social Skills Rating System (SSRS)

ارزیابی مهارت‌های اجتماعی کودکان در مراکز پیش دبستانی و قبل از ورود به مدرسه از اهمیت ویژه برخوردار است و بررسی مهارت اجتماعی نزد کودکان ایرانی ضروری به نظر می‌رسد. لذا هدف از این پژوهش تعیین روائی مقیاس روش درجه بندی مهارت‌های اجتماعی فرم ویژه کودکان پیش دبستانی برای استفاده در ایران می‌باشد.

روش

نمونه

به منظور تعیین روائی مقیاس، ۳۰۴ کودک ۳ تا ۶/۵ ساله (۱۴۳ دختر و ۱۶۱ پسر) که به دو گروه ۳ تا ۵ ساله (۲۳۴ نفر) و ۶ تا ۶/۵ ساله (۷۰ نفر) تقسیم شدند، مورد بررسی قرار گرفتند. این کودکان از میان جامعه کودکان مهدهای کودک و آمادگی در شهر شیراز بر اساس سن و جنس و به صورت تصادفی انتخاب شدند. مادران ۹/۸٪ این کودکان بی سواد و کم سواد، ۷/۳٪ مادران دارای سواد ابتدائی، ۴۷/۳٪ دارای تحصیلات دبیرستانی و ۲۹/۶٪ دارای تحصیلات دانشگاهی و ۶/۷٪ دارای تحصیلات تکمیلی و یا دکترای

به منظور سرند کردن، طبقه بندی دانش آموزان و برنامه ریزی آموزش مهارت اجتماعی به کودکان مفید و مؤثر است. این مقیاس در سه فرم ویژه کودکان پیش دبستانی، دبستانی و دبیرستانی تهیه شده و منطبق بر خصوصیات رشد کودک تنظیم گردیده است. فرم ویژه کودکان دبستانی مقیاس SSRS برای استفاده در ایران ترجمه و انطباق یافته است و روائی و پایایی آن طی چند بررسی محقق شده است (شهیم، ۱۳۷۸؛ شهیم و یوسفی، ۱۳۷۸ و شهیم، ۱۹۹۹ و ۲۰۰۱). بر اساس یافته‌های گرشام و الیوت (۱۹۹۰) این مقیاس دارای روائی سازه و همزمان مطلوب بوده و کاربرد تشخیصی و درمانی آن برای کودکان پیش دبستانی طی بررسیهای متعدد تأیید شده است (پاولس و الیوت، ۱۹۹۳، فانتوزو و همکاران، ۱۹۹۸؛ الیوت و همکاران، ۱۹۸۸؛ لیون^۱ و همکاران، ۱۹۹۶؛ فلانگان^۲ و همکاران، ۱۹۹۶؛ الیوت و همکاران، ۱۹۸۹). دومارای^۳ و همکاران (۱۹۹۵) در یک بررسی شش مقیاس متفاوت اندازه گیری مهارت‌های اجتماعی را مقایسه و مقیاس SSRS را به دلیل استفاده از نظر چند ارزیاب، کاربرد آموزشی و درمانی و ارائه راهبردهای درمان عملی بهترین مقیاس اندازه گیری مهارت اجتماعی معرفی کرده‌اند.

1- Lyon

2- Flanagan

3- Demaray

است. مقیاس علاوه بر ارزیابی مشکلات رفتاری که مانع رشد مهارت‌های اجتماعی است آزمایشنده را جهت برنامه‌ریزی و مداخله آتی کمک می‌کند.

۱. بخش مهارت اجتماعی: این بخش از مقیاس شامل رفتارهایی نظیر همکاری با همسالان و بزرگسالان، قاطعیت در برخورد اجتماعی و خویشتن‌داری در مقابل همسالان و بزرگسالان است. بخش‌های فوق‌الذکر به صورت خرده‌آزمون ارائه شده‌اند و از جمع نمره‌های این خرده‌آزمون‌ها نمره مهارت اجتماعی حاصل می‌شود خرده‌آزمون‌های این بخش از مقیاس شامل همکاری - قاطعیت در روابط اجتماعی - خویشتن‌داری است.

۲. مشکلات رفتاری: این بخش از مقیاس در برگیرنده رفتارهای برونزا مانند پرخاشگری، خشگمین شدن و مشاجره و رفتارهای درونزا مانند اضطراب و غم و اندوه و رفتارهای پرتحرک همراه با بی‌قراری و رفتارهای تکانشی است. خرده‌آزمون‌های این بخش به شرح زیر است: رفتارهای برونزا^۱ - رفتارهای درونزا^۲ - پرتحرکی.

به منظور انجام این بررسی ابتدا پرسشنامه

تخصصی بودند. پدران ۸/۱۰٪ کودکان بی‌سواد و کم‌سواد، پدران ۸/۶٪ دارای سواد ابتدائی و ۱/۳۴٪ پدران دارای تحصیلات دبیرستانی و ۱/۳۰٪ پدران دارای تحصیلات دانشگاهی و ۳/۱۸٪ پدران دارای تحصیلات تکمیلی و دکترای تخصصی بودند. پرسشنامه مقیاس SSRS را والدین و معلمان برای هر یک از دانش‌آموزان تکمیل کردند. تعداد فرزندان خانواده این نمونه از ۱ تا ۶ نفر متغیر بود و ۸/۸۲٪ دارای حداقل دو فرزند بودند. معلمان از ۱ تا ۱۵ سال سابقه تدریس داشتند و ۱/۵۲٪ آنان دارای حداقل ۴ سال سابقه تدریس در مهد کودک بودند.

ابزار

مقیاس SSRS در برگیرنده دو فرم ویژه والدین و معلمان است و هر فرم مشتمل بر دو بخش اصلی مهارت‌های اجتماعی و مشکلات رفتاری است. فرم والدین دارای ۳۹ گویه در زمینه مهارت‌های اجتماعی و ۱۰ گویه در زمینه مشکلات رفتاری است. فرم معلمان دارای ۳۰ گویه در زمینه مهارت‌های اجتماعی و ۱۰ گویه در زمینه مشکلات رفتاری است. هر یک از گویه‌ها دارای پاسخهای سه نمره‌ای با گزینه‌های (هرگز، بعضی اوقات، اغلب اوقات)

به فارسی ترجمه شد. به منظور انطباق آن برای استفاده در ایران این اقدامات صورت گرفت:

۱. واژه‌های غیر معمول حذف و واژه‌های معمول جایگزین گردید.
۲. تغییراتی دستوری در جملات با حفظ مفهوم اولیه داده شد.
۳. محتوای جملات با حفظ اهداف اولیه تغییر داده شد.

پس از انطباق‌های لازم چند روانشناس پرسشنامه را بررسی و پس از انجام اصلاحات

نتایج و بحث

میانگین و انحراف استاندارد نمره‌های بخش‌های مهارت اجتماعی و مشکلات رفتاری در فرم‌های ویژه معلم و والدین برای دختران و پسران در جدول (۱) نشان داده شده است.

جدول ۱. میانگین نمره‌های دختران و پسران در بخش‌های مختلف مقیاس

پسران		دختران		آزمونها	
SD	میانگین	SD	میانگین		
۱۰/۹۲	۴۶/۲۲	۹/۹۷	۴۹/۲۲	مهارت اجتماعی	فرم والدین
۳/۳۳	۶/۶۸	۳/۳۲	۶/۳۲	مشکلات رفتاری	
۹/۹۲	۳۳/۳۷	۹/۲۰	۳۷/۳۸	مهارت اجتماعی	فرم معلمان
۳/۱۴	۳/۳۲	۳/۳۸	۲/۹۹	مشکلات رفتاری	

چرخش مایل (ابلیمن) برای بخش‌های مختلف هر دو پرسشنامه به طور مجزا انجام شد. ضرایب KMO برای مهارت‌های اجتماعی در فرم ویژه والدین ۰/۸۱ و برای فرم ویژه معلمان ۰/۸۸ بود. این ضرایب برای مشکلات رفتاری در فرم ویژه والدین ۰/۷۸ و برای فرم

روایی سازه:

تحلیل عوامل

برای بررسی روایی سازه مقیاس و تعیین ابعاد زیربنایی آن تحلیل عوامل برای دو فرم مقیاس ویژه والدین و معلمان انجام شد. ابتدا تحلیل عوامل با مؤلفه‌های اصلی و سپس

ویژه معلمان ۰/۸۵ بود. در تمام موارد آزمون بارتلت برای هر دو پرسشنامه در بخشهای مشکلات رفتاری و مهارتهای اجتماعی در سطح ۰/۰۰۰۱ معنی دار بود.

تحلیل عوامل با مؤلفه‌های اصلی برای بخش مهارتهای اجتماعی در پرسشنامه ویژه والدین منجر به استخراج ۷ عامل با مقدار آیین (ارزش ویژه) بیشتر از یک شد که با ترسیم نمودار اسکری سه عامل انتخاب شد. سپس چرخش ایلیمین برای این سه عامل انجام گردید. جدول (۲) وزن عاملی پرسشهای این عوامل را نشان می‌دهد. عامل اول «خویشتن‌داری» نام گرفت و دارای ارزش ویژه ۵/۳۳ است، عامل دوم «قاطعیت در رفتار اجتماعی» نامیده شده و دارای ارزش ویژه ۳/۹۹ می‌باشد و عامل سوم که دارای ارزش ویژه ۲/۹۹ است «همکاری» نامیده شد. این سه عامل زیر بنائی مشابه عوامل زیر بنائی مقیاس اصلی بود اما برخی از گویه‌های این سه عامل مشابه مقیاس اصلی نبود.

از میان گویه‌های مهارتهای اجتماعی در پرسشنامه برای هر دو پرسشنامه در بخش مشکلات رفتاری پرسشنامه ویژه والدین انجام شد و با ترسیم نمودار اسکری سه عامل استخراج شد که ۶۰ درصد واریانس را تبیین می‌کرد. سپس چرخش ایلیمین برای

وزن عاملی سایر گویه‌ها از ۰/۳۲ تا ۰/۷۰ متغیر می‌باشند.

تحلیل عوامل با مؤلفه‌های اصلی برای بخش مهارت اجتماعی پرسشنامه ویژه معلمان انجام و پس از ترسیم نمودار اسکری سه عامل با مقدار آیین بیشتر از یک انتخاب گردید. سپس چرخش ایلیمین برای این سه عامل انجام شد. جدول ۲ وزن عاملی پرسشهای این سه عامل را نشان می‌دهد. مقدار آیین (ارزش ویژه) برای عامل اول «همکاری» ۶/۳۱ و برای عامل دوم «خویشتن‌داری» ۴/۵۵ و برای عامل سوم «قاطعیت در روابط اجتماعی» ۳/۷ می‌باشد.

از میان گویه‌های مهارتهای اجتماعی فرم معلمان، سه گویه دارای وزن عاملی مشابه در بیشتر از یک عامل بود. این سه گویه عبارتند از: تعریف مناسب از خود، تشکر کردن از تعریف و تمجید دیگران و عکس‌العمل مناسب به فشار همسالان.

تحلیل عوامل با مؤلفه‌های اصلی برای بخش مشکلات رفتاری پرسشنامه ویژه والدین انجام شد و با ترسیم نمودار اسکری سه عامل استخراج شد که ۶۰ درصد واریانس را تبیین می‌کرد. سپس چرخش ایلیمین برای

جدول ۲. وزن عاملی پرسشهای مهارت‌های اجتماعی فرم والدین پس از چرخش ابلیمن

وزن عاملی	پرسشهای عامل ۱ (خوبترین داری)
۰/۵۷	عمل کردن به دستورالعمل
۰/۴۵	رد تقاضای غیرمعمول
۰/۴۶	گذراندن شایسته اوقات فراغت
۰/۵۵	اجازه گرفتن برای استفاده از وسایل سایرین
۰/۴۶	احتراز از موقعیتهای دشوار
۰/۶۴	کنترل خشم در برخورد با والدین
۰/۵۷	کنترل خشم در برخورد با کودکان
۰/۴۶	ابراز احساسات مناسب هنگام انجام اشتباه
۰/۵۷	رعایت قواعد بازی
۰/۶۹	توجه به دستورالعملها
۰/۳۲	سرگرمیهای متعدد
۰/۴۰	رسیدن به توافق هنگام درگیری
۰/۶۴	رعایت نوبت
۰/۴۲	گفتن تهنیت برای موفقیت سایرین
۰/۵۸	پیروی از مقررات خانه
۰/۵۶	خاتمه دادن آرام به مشاجره
۰/۵۰	صحبت کردن با صدای ملایم
۰/۴۷	پذیرش انتقاد
وزن عاملی	پرسشهای عامل ۲ (قاطعیت در روابط اجتماعی)
۰/۴۲	تعریف کردن از سایرین
۰/۵۴	شرکت در فعالیتهای جمعی
۰/۶۴	آشنائی با دیگران بدون معرفی
۰/۲۸	عکس العمل مناسب نسبت به هل دادن و زدن
۰/۳۹	دعوت از کودکان برای آمدن به خانه
۰/۶۸	شروع گفتگو با دیگران
۰/۵۳	پاسخ مناسب به تلفن یا مراجعین به منزل
۰/۷۰	سهولت در دوست یابی
۰/۵۷	اعتماد به نفس
۰/۵۵	شرکت در فعالیتهای اجتماعی
۰/۳۶	دوست داشتنی است
۰/۴۴	کمک خواستن از فروشنده مغازه
۰/۴۶	ابراز مشکلات

وزن عاملی	پرستشهای عامل ۴ (همکاری)
۰/۷۰	کمک در کارهای منزل
۰/۲۷	انتقاد از مقررات غیرمنصفانه
۰/۵۹	تمیز و مرتب نگه داشتن اتاق
۰/۵۵	انجام کار منزل در وقت معین
۰/۴۷	گذاشتن وسایل در جای مناسب
۰/۳۴	شرکت در اجتماعات
۰/۵۶	انجام کارهای منزل بدون کمک
۰/۴۳	کمک داوطلبانه به افراد منزل

جدول ۳. وزن عاملی پرستشهای مهارتهای اجتماعی فرم معلمان پس از چرخش ابلیمن

وزن عاملی	پرستشهای عامل ۱ (همکاری)
۰/۷۴	سهولت در دوست یابی
۰/۵۹	تعریف و تمجید از همسالان
۰/۶۶	شرکت در فعالیتهای گروهی
۰/۵۴	کمک به معلم
۰/۷۲	آشنا شدن با اشخاص جدید
۰/۵۳	همکاری با همسالان
۰/۵۴	تعریف مناسب از خود
۰/۴۸	استفاده مطلوب از وقت
۰/۷۳	آغازگر گفتگو با همسالان
۰/۶۷	دعوت از همسالان برای بازی
۰/۴۴	عکس العمل مناسب به فشار همسالان
۰/۷۴	شرکت در فعالیتهای گروهی
۰/۵۰	داوطلب کمک به همسالان
وزن عاملی	پرستشهای عامل ۲ (خوبیستن داری)
۰/۵۸	پیروی از دستورات معلم
۰/۶۰	انجام کارها بدون کمک
۰/۶۸	کنترل خشم در برخورد با بزرگسالان
۰/۶۲	انجام درست کارهای مهد کودک
۰/۵۶	پذیرش عقاید همسالان
۰/۶۶	رعایت نوبت در بازیها
۰/۴۹	استفاده مطلوب از وقت
۰/۴۲	تشکر کردن از تعریف و تمجید دیگران

۰/۷۱	کنترل خشم در مقابل همسالان
۰/۷۸	رعایت قواعد بازی
۰/۵۸	انجام تکالیف در زمان معین
۰/۵۱	توافق هنگام درگیری
۰/۶۱	پذیرش انتقاد
۰/۶۱	گذاشتن وسایل در جای مناسب
وزن عالی	پرسشهای عامل ۳ (فاصله در روابط اجتماعی)
۰/۷۶	انتقاد پسندیده از رفتار غیرمنصفانه
۰/۷۱	پاسخ دادن به استهزاء
۰/۸۱	انتقاد پسندیده از مقررات غیرمنصفانه
۰/۴۴	تعریف مناسب از خود
۰/۴۴	تشکر کردن از تعریف و تمجید دیگران
۰/۴۶	عکس العمل مناسب به فشار همسالان

جدول ۳. وزن عاملی پرسشهای مشکلات رفتاری فرم والدین پس از چرخش ابلیمن

وزن عاملی	عامل ۱ (پرتحرکی)
۰/۶۸	تحرک زیاد
۰/۷۱	مشاخره
۰/۷۵	بهم زدن فعالیتهای جاری
وزن عاملی	عامل ۲ (رفتار درونزا)
۰/۷۸	لج کردن
۰/۶۷	پرخاشگری
۰/۸۰	نافرمانی
وزن عاملی	عامل ۳ (رفتار درونزا)
۰/۵۸	می گوید دوستش ندارند
۰/۶۴	تنها به نظر می رسد
۰/۸۰	مضطرب شدن
۰/۷۸	غمگین و افسرده

این سه عامل انجام شد. جدول (۳) وزن عاملی این سه عامل (پرتحرکی، رفتار درونزا، رفتار درونزا) را نشان می دهد. عامل اول دارای ارزش ویژه ۲/۱۲، عامل دوم دارای ارزش ویژه ۱/۷۶، و عامل سوم دارای ارزش ویژه ۱/۷۵ بود. تحلیل عوامل با مولفه های اصلی و بدنبال آن چرخش ابلیمن برای پرسشنامه مشکلات

رفتاری ویژه معلمان مسنجر به استخراج ۲ مقدار ارزش ویژه عامل اول (رفتار پرونزا) عامل با مقدار آنگن بیشتر از ۱ گردید و نمودار اسکری نیز همین دو عامل را تأیید کرد. این دو عامل ۵۷/۵۵ درصد واریانس را تبیین می‌کرد. مقدار ارزش ویژه عامل اول (رفتار پرونزا) ۳/۹۱ و مقدار ارزش ویژه عامل دوم (رفتار درونزا) ۱/۸۵ بود. ضریب همبستگی بین این دو عامل ۰/۴۹- بود. جدول (۴) وزن عاملی

جدول ۴. وزن عاملی پرسشهای مشکلات رفتاری ویژه معلمان پس از چرخش ابلیمن

عامل ۱ (رفتار پرونزا)	وزن عاملی
لیج کردن	۰/۵۰
بی‌قراری	۰/۷۳
مشاجره	۰/۸۰
بر هم زدن فعالیتهای جاری	۰/۸۲
پرخاشگری	۰/۸۲
نافرمانی	۰/۷۸
عامل ۲ (رفتار درونزا)	وزن عاملی
می‌گوید دوستش ندارند	۰/۵۸
تنها به نظر می‌رسد	۰/۸۱
مضطرب شدن	۰/۷۴
غمگین و افسرده	۰/۸۳

والدین در منزل این رفتارها را قابل تفکیک دانسته‌اند. این تفاوت نظر مؤید آن است که رفتار کودکان خردسال تابع محیط اجتماعی آنها است لذا کسب نظر ارزیابان مختلف ضروری است (بورگ و فالزن^۱، ۱۹۹۰).

پرسشهای این دو عامل را نشان می‌دهد. نکته قابل توجه این است که در پرسشنامه مشکلات رفتاری ویژه معلمان برخلاف مقیاس اصلی عامل پرتحرکی به صورت یک عامل مجزا استخراج نشد. معلمان تحرک زیاد و بهم زدن فعالیتهای جاری را جدا از رفتارهای پرونزا نظیر پرخاشگری ارزیابی نکرده‌اند. اما

1- Borg & Falzen

پرسشنامه SSRS با این ویژگی که دارای دو فرم مختلف برای ارزیابی والدین و معلمان است برای این منظور مناسب است.

رابطه مقیاس SSRS و پرسشنامه مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستانی
پرسشنامه مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستانی در دو فرم ویژه معلمان (شهیم، ۱۳۷۵) و والدین (شهیم و یوسفی، ۱۳۷۸) تهیه گردیده و روائی و پایائی آن طی بررسی‌های متعدد محقق شده است. به منظور بررسی روائی مقیاس روش درجه بندی مهارت اجتماعی، والدین و معلمان ۴۰ کودک (۲۰ دختر و ۲۰ پسر) پیش دبستانی پرسشنامه‌های مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستانی و مشکلات رفتاری مقیاس SSRS را برای هر یک از کودکان تکمیل نمودند. ضریب همبستگی بین مشکلات رفتاری فرم ویژه والدین مقیاس SSRS و پرسشنامه مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستانی فرم ویژه والدین ۰/۶۶ و ضریب همبستگی بین مشکلات رفتاری فرم ویژه معلمان مقیاس SSRS و پرسشنامه مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستانی فرم ویژه معلمان ۰/۶۹ و معنی دار بود.

پایائی مقیاس

ضرایب پایائی آلفای کرونباخ برای بخش‌های مهارت‌های اجتماعی و مشکلات رفتاری در دو فرم ویژه والدین و معلمان مقیاس SSRS محاسبه گردید، این ضرایب از ۰/۷۳ تا ۰/۹۰ متغیر و مطلوب بود. این ضرایب قابل مقایسه با پایائی درونی بخش‌های مشابه در مقیاس اصلی (گرشام و الیوت، ۱۹۹۰) می باشد. ضریب پایائی تنصیفی با استفاده از فرمول تصحیح اسپیرمن براون برای بخش‌های مختلف مقیاس روش درجه بندی مهارت اجتماعی محاسبه شد. ضریب پایائی تنصیفی برای بخش مهارت‌های اجتماعی برای فرم ویژه والدین ۰/۸۷ و برای مشکلات رفتاری در فرم والدین ۰/۶۸، و برای مهارت‌های اجتماعی در فرم معلمان ۰/۸۷ و برای مشکلات رفتاری در فرم معلمان ۰/۷۷ بود.

نتیجه گیری

به منظور بررسی روائی مقیاس روش درجه بندی مهارت اجتماعی از چند شاخص استفاده شد. تحلیل عوامل مقیاس نشانگر ساختار عاملی مشابه با مقیاس اصلی همراه با جابجائی در برخی از گویه‌ها بود به جز در مورد بخش مشکلات رفتاری فرم ویژه معلمان

که منجر به استخراج دو عامل (رفتار درونزا و برونزا) شد و بر تحرکی به صورت یک عامل مستقل استخراج نگردید. لذا پیشنهاد می شود مشاوران و محققان علاقمند به ارزیابی پر تحرکی در کودکان پیش دبستانی برای این منظور از مقیاسهای دیگری استفاده نمایند. همچنین برای مقایسه گروههای مختلف در تحقیقات آتی توجه به ساختار عاملی مقیاس ضروری است.

منابع

فارسی

- شهیم، سیما (۱۳۷۵). تهیه پرسشنامه مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستانی ویژه معلم، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ۶۳، ۲۳-۴۹.
- شهیم، سیما و یوسفی، فریده (۱۳۷۸). پرسشنامه مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستانی ویژه والدین، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ۲۹، ۳۲-۱۹.
- شهیم، سیما (۱۳۷۸). بررسی روانی و پایائی مقیاس روش درجه بندی مهارت اجتماعی در گروهی از کودکان دبستانی شیراز، مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۳(۳ و ۴)، ۲۹-۱۷.

لاتین

- Belldolan, D.I. & Allen, W.D. (1998). Assessing elementary school children's social skills: Evaluation of the parent version of the Matson Evaluation of Social Skills with Youngsters. *Psychological Assessment*, 10, 140-148.
- Borg, M.G. & Falzen, J.M. (1990). Teachers' perception of primary school children behaviours: The effort to teaching experiences, pupil's age, sex and ability stream. *British Journal of Educational Psychology*, 60, 220-226.
- Demaray, M.K, Ruffalo S.L., Carlson, J., Busse, R.T., Olson, A.E., McManus, S.M., & Lenthal, A. (1995). Social skills assessment: A comparative evaluation of six published rating scales. *School Psychology Review*, 24, 648-671.
- Elliott, S.N., Barnard, J. & Gresham, F.M. (1989). Preschoolers' social behavior: Teachers' and parents' assessment. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 7, 223-234.
- Elliott, S.N., Sheridan, F.M. & McCloskey, G. (1988). Teachers' and observers' ratings of children's social skills: Validation of Social Skills Rating Scale. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 6, 152-161.
- Fantuzzo, J., Manz, P.H., McDermott, P. (1998). Preschool version of Social Skills Ratings System: An empirical analysis of its use with low- income children. *Journal of School Psychology*, 36(2), 199-214.
- Flanagan, D.P., Alfonso, V., Primavera, L.H., Povell, L., Higgins, D. (1996). Convergent validity of the BASC and SSRS: Implications for social skills assessment. *Psychology in the Schools*, 33, 13-23.
- Gresham, F. & Elliott, S.N. (1990). *Social Skills Rating System*. Circle Pines, MN: American Guidance Services.
- Gresham, F.M. (1981). Social skills training with handicapped children: A review. *Review of Educational Research*, 51, 139-176.
- Lyon, M.A., Albertus, C., Birkin Bine, J. & Naibe, J. (1996). Circle Pines, MN: American Guidance Services. A validity study of the Social Skills Ratings System- Teacher version with disabled and nondisabled preschool children. *Discourse- Processes*, 13(4), 307-316.
- Matson, J.L. (1990). *Matson Evaluation of Social Skills with youngsters. Manual*, Worthington, OH: International Diagnostic System.

- Powless, D.L. & Elliott, S.N. (1993). Assessment of social skills of native American preschoolers: Teachers' and parents' ratings. *Journal of School Psychology, 31*, 293-307.
- Shahim, S. (1999). Correlations between parents' and teachers' ratings of Social Skills for a group of developmentally disabled children in Iran. *Psychological Reports, 85*, 863-866.
- Shahim, S. (2001). Reliability of the Social Skills Rating System in a group of Iranian children. *Psychological Reports, 89*, 566-570.